Jonas GENYS

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI ŠVĖKŠNOJE 1998 M.

1998 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu moksliniai tyrinėjimo darbai buvo vykdyti apie 510 m ilgio tranšėjose, kurios kastos V, R ir Š Švėkšnos miestelio Turgaus aikštės pusėje, toliau nuo Š aikštės kampo tęsėsi V kryptimi per miestelio daržus, ūkinius kiemus.

Kultūrinio sluoksnio storis, matuojant nuo aikštės grindinio paviršiaus, siekia nuo 0,3 iki 1,8 m (ūkinėse duobėse) storio. Didelėje tranšėjų dalyje kultūrinio sluoksnio nėra, jis sunaikintas vykdant aikštės įrengimo, paviršiaus niveliavimo darbus. Intensyviausias kultūrinis sluoksnis buvo R ir V (tranšėjos Nr. 1, 2) Turgaus aikštės pusėse. Kultūrinis sluoksnis datuojamas XVII–XX a.

Anksčiausias – XVII–XVIII a. pr. datuojamas sluoksnis daugiausia išliko tik į įžemį įkastose ūkinėse duobėse. Tokių duobių aptikta visose tranšėjose, t. y. prie visų Turgaus aikštės kraštinių. Jose gausu buitinės, architektūrinės keramikos, stiklo dirbinių ir kitokių radinių, degėsių. Ūkinių duobių skersmuo įvairus – nuo 0,45 m iki 2,8 m, gylis nuo 0,22 m iki 1 m. Jos rodo, kad tuomet dabartinės Turgaus aikštės pakraščiai buvo užstatyti.

Ankstyviausiam tyrinėtos teritorijos užstatymo laikotarpiui skirtos ir 3 statinių (tiksliau nesunaikintų pusrūsių) liekanos.

1. Tranšėjos Nr. 1 atkarpoje Nr. 5 užfiksuotas į įžemį įkastas pastato pusrūsis. Pusrūsio sienelės išdėtos iš lauko akmenų, grindys taip pat grįstos akmenimis. Jos pasiektos 1,1–1,2 m. gylyje nuo dabartinio aikštės grindinio paviršiaus. Ant pusrūsio grindinio aptiktas didelis kiekis puodyninių koklių su stačiakampėmis ir rozetės formos angomis, perdegusio molio, ištižusių, prastai išdegtų didelio formato plytų fragmentų, stambių degėsių. Pusrūsio plotis, matuojant nuo vidinio sienelių krašto, apie 4,3 m. Akmenys jo sienelėse sudėti tik viena eile, kai kur tarp jų yra jungiamosios medžiagos – molio.

2. Tranšėjos Nr. 2 atkarpoje Nr. 9 užfiksuota 3,9 m skersmens ir 0,3 m gylio plokščiadugnė duobė su intensyviu juodos žemės ir degėsių sluoksniu, molio aslos pėdsakai, leidžiantys manyti, kad tai pastato vieta. Šioje vietoje aptikta ir perdegusio molio gabalų, puodyninių koklių fragmentų. Rastų

puspylčių plotis 130–140 mm, storis 70 mm.

3. Trečioji – 3 m pločio duobė, einanti skersai perkasos, užfiksuota tranšėjos Nr. 2 atkarpoje Nr. 14. Duobės įrengimo būdas, beržo medienos liekanos leidžia iškelti prielaidą, kad tai taip pat kažkokio statinio (taip pat su pusrūsiu) liekanos.

Visos šios statinių liekanos priklauso ankstyvajam Švėkšnos miestelio istorijos etapui (XVII a.) ir yra dabartinėje Turgaus aikštėje.

Visos anksčiausios užstatymo liekanos „uždengtos" XVII a. pab. (??) – XVIII a. plonu tamsiai pilkos žemės sluoksniu, kuriam skiriamos kelios stulpavietės, sluoksnio apačioje paskleistų smulkių akmenukų paviršius. Šis sluoknis leidžia iškelti prielaidą apie iki tol susiformavusios užstatymo struktūros keitimą ar net didelės Turgaus aikštės formavimo pradžią. Jokių ryškesnių užstatymo liekanų šiame sluoksnyje nėra.

Aukščiau buvęs XIX–XX a. pr. sluoksnis (egzistavęs iki Turgaus aikštės išgrindimo akmenų grindiniu) daugelyje vietų nukastas (tarpais iki įžemio), nes siekta maksimaliai išlyginti iki tol buvusį gana nelygų aikštės paviršių. Ypač daug paviršius pažemintas R Turgaus aikštės pusėje (pirmiausia Š jos dalis) ir Š aikštės gale.

Iš viso suinventorinti 146 radiniai. Archeologinių radinių sąraše dominuoja neglazūruoti, redukcinėje aplinkoje išdegti puodai, kitokie neglazūruoti stalo indai, puodyniniai kokliai su stačiakampėmis ir rozetinėmis angomis. Taip pat rasta XVII–XVIII a. puodynių, ąsočių, dubenų, glazūruotų plokščiųjų koklių fragmentų, stiklinių indų šukių ar susilydžiusio stiklo gabalų. Nedidelę archeologinių radinių dalį sudaro žalvarinės skardelės ir kitokios paskirties dirbiniai.

Jonas GENYS

Surveys in Švėkšna in 1998

In 1998, archaeological surveys were done in Švėkšna (Šilutė district). In the opened trenches of 510-m long, the cultural layer of the 0,3-1,8-m dating back to the 17th-20th centuries was found. Farming pits, remains of buildings, household pottery, tiles, glass and brass items were found there.

Linas GIRLEVIČIUS

TYRINĖJIMAI VILNIUJE, POLOCKO G.–KREIVOJO SKG. SANKIRTOJE, 1999 M.

1999 m. vasarą sklypuose Nr. 9, 10, 11, 12, 14, esančiuose R Polocko g.–Kreivojo skg. sankirtos pusėje, PRI atliko žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus, numatomų statyti namų valdose. Iškasti 7 žvalgomieji šurfai, bendras 28 m² plotas. Šurfai Nr. 1–2 kasti sklype Nr. 14, esančiame arčiausiai Polocko g. Šurfas Nr. 1 kastas R sklypo dalyje. Jame fiksuotas 1,2–1,7 m storio sujauktas kultūrinis sluoksnis su XX a. buitinėmis šiukšlėmis, keletu XVIII–XIX a. buitinės keramikos šukių, taip pat pavieniais žmonių kaulais iš suardytų palaidojimų. PV šurfo kampe, 0,8 m gylyje, atkastas mūrinio, XIX–XX a. I puse datuojamo pastato ŠR kampas. Šurfas Nr. 2 iškastas arčiau Kreivojo skg., ŠV sklypo dalyje. Jame fiksuotas 0,95–1,15 m permaišytas kultūrinis sluoksnis su XX a. buitinėmis šiukšlėmis ir pavieniais žmonių kaulais. Dar 2 šurfai (Nr. 3–4) kasti šiauriau esančiame sklype Nr. 12. Šurfas Nr. 3 iškastas lygioje aikštelėje. Jame fiksuotas sujauktas, 1,15 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XIX–XX a. Sluoksnyje – pavieniai žmonių kaulai. Šurfas Nr. 4 kastas šiauriniame sklypo Nr. 12 kalvos šlaite. Aptiktas 0,85–1,3 m storio analogiškas kultūrinis sluoksnis. Šurfai Nr. 5–7 kasti sklypuose Nr. 9–11, esančiuose į Š nuo sklypo Nr. 12, prie Kreivojo skg. Sklypai išsidėstę dviejose dirbtinai suformuotose V šlaito terasose. Šurfas Nr. 5 kastas sklypo Nr. 11 R dalyje, aukštutinėje terasoje, į P nuo pastato griuvėsių. Šurfe fiksuotas sujauktas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis su pavieniais žmonių kaulais. Jo storis 0,3–0,8 m. Šurfas Nr. 6 iškastas žemutinėje terasoje, sklypo 10 V dalyje. Aptiktas 0,6 m storio XIX–XX a. datuotinas kultūrinis sluoksnis, kuriame buvo pavienių žmonių ir gyvulių kaulų, buitinių šiukšlių. Šurfas Nr. 7 iškastas sklypo Nr. 9 aukštutinėje terasoje, lygioje aikštelėje. Analogiško šurfui Nr. 6 kultūrinio sluoksnio storis – 0,2–0,7 m. Visuose šurfuose pasiektas molio įžemis. Nesuardytų palaidojimų šurfuose neaptikta.

Vykdant tolesnius žemės darbus, sklypuose Nr. 12 ir 14 buvo vykdomi archeologiniai žvalgymai. Sklypo Nr. 14 R dalyje aptikta nesuardytų palaidojimų. 160 m² plote atlikti pilni archeologiniai tyrinėjimai. Dalis tiriamo senkapio ploto suardyta XIX–XX a., žmogaus ūkinės veiklos metu.